

АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ANALYZING OF PROFITABILITY OF THE OPERATIONAL ACTIVITY BY TYPES OF ECONOMIC ACTIVITY

УДК 330.5

Михайленко О.В.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Національний університет
харчових технологій

Ніколаєнко С.М.

асистент кафедри обліку і аудиту
Національний університет
харчових технологій

Нерода Ю.О.

магістрант
Національний університет
харчових технологій

У статті дана оцінка рентабельності операційної діяльності вітчизняних підприємств за видами економічної діяльності. Методологічною основою дослідження є фундаментальні основи економічної теорії та статистичні дані офіційної статистики Держстатслужби України. Виконано аналіз рентабельності операційної діяльності вітчизняних підприємств у 2016-2017 рр. у рамках вартісної концепції управління.

Ключові слова: рентабельність, збитковість, підприємство, операційна діяльність підприємств, прибутковість підприємства.

В статье дана оценка рентабельности операционной деятельности отечественных предприятий по видам экономической деятельности. Методологической основой исследования есть фундаментальные основы экономической теории и статистические данные официальной статистики Госстатслужбы Украины. Выполнен анализ

рентабельности операционной деятельности отечественных предприятий в 2016-2017 гг. в пределах стоимостной концепции управления.

Ключевые слова: убыточность, предприятие, операционная деятельность, рентабельность предприятий, прибыльность предприятия.

The estimation of profitability of the operational activity of the domestic enterprises by types of economic activity was given in the article. Methodological basis of the investigation process was fundamental groundwork of the Economic theory and statistical data of official State Statistics Service of Ukraine. The analysis of profitability of the operational activity of the domestic enterprises during 2016-2017 years within the cost management concept was performing.

Key words: unprofitableness, the enterprise, operational activity, profitability of the enterprises, profitableness of the enterprise

Постановка проблеми. В сучасних ринкових умовах, що характеризуються високим рівнем коливань попиту на продукцію, однією з головних задач підприємства є ефективність його господарської діяльності. В сучасних умовах господарювання приймаються рішення щодо розпорядження обмеженими ресурсами, тому процес виробництва орієнтується на певні критерії ефективності.

Кількісно оцінити ефективність використання всіх ресурсів підприємства дають показники рентабельності. Рентабельність (від нім. *rentabel* – дохідний) характеризується співвідношенням прибутку та витрат. Залежно від видів прибутку та витрат розраховують різні показники рентабельності, зокрема, рентабельність: окремих видів продукції, активів, власного капіталу, основного капіталу, підприємства загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми підвищення рентабельності як показника економічної ефективності діяльності підприємств знайшли своє відображення в працях вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів: Л. Бернстайна, М. Білик, М. Коробова, Я. Костецького, Г. Савицької, О. Шеремета та інших вчених.

Постановка проблеми. Головною метою цієї роботи є аналіз рентабельності операційної діяльності вітчизняних підприємств у рамках вартісної концепції управління.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В сучасних умовах велике значення приділяється комплексній оцінці роботи суб'єктів господарювання, яка характеризує їх діяльність шляхом вивчення сукупності показників, що відображають усі аспекти господарських процесів, на підставі

яких можна зробити висновки про результати їх роботи. Важливим показником при поточному плануванні виробництва, а також при визначенні фінансового стану підприємства є показники рентабельності.

Об'єктом дослідження в даній роботі виступає операційна діяльність підприємств України різних напрямків економічної діяльності.

Операційна діяльність підприємства – це основна діяльність, яка пов'язана з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, послуг), що є визначною метою створення підприємства та забезпечує основну частину його доходу.

Для порівняння результативності операційної діяльності суб'єктів господарювання є необхідним проведення аналізу ефективності її здійснення. Одним із найбільш простих, але ефективних видів цього аналізу, є операційний аналіз, що отримав назву CVP (*cost-volum-profit*, витрати – об'єм – прибуток). Так, показник рентабельності операційної діяльності доцільно розраховувати за такими напрямками, як відношення прибутку (збитку) від операційної діяльності до витрат операційної діяльності. Рентабельність (збитковість) операційної діяльності являє собою суму прибутку від операційної діяльності, що припадає на 100 грн витрат від операційної діяльності. Високе значення даного показника свідчить про те, що підприємство має добре налагоджений процес виробництва та реалізації продукції, постійне джерело доходів.

Для більш інформативного уявлення стану операційної діяльності за видами економічної діяльності в Україні на теперішній час, перш за все

Таблиця 1
Рентабельність операційної діяльності великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності за 2012-2016 рр.¹

	2016	2015	2014	2013	2012
	Рівень рентабельності (збитковості),%				
Усього	7,4	1	-4,1	3,9	5
сільське, лісове та рибне господарство	32,4	41,7	20,6	11,3	21,7
промисловість	4,2	0,9	1,6	3	3,4
будівництво	-0,4	-7,6	5,8	0	-0,1
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	15,8	-0,9	-12,8	10,2	12,2
транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	5,1	1,1	-1,7	3,5	5,4
тимчасове розміщування й організація харчування	-0,8	-17,3	-25,8	-2,8	-1,1
інформація та телекомунікації	8,5	0,5	-1,6	11,8	10,5
фінансова та страхова діяльність	-4,8	-8,9	-15,2	5,9	6,1
операції з нерухомим майном	-8,1	-33,4	-46,9	3,1	2,8
професійна, наукова та технічна діяльність	17,6	-1,1	-29,1	-1,3	0,3
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-3,9	-11,9	-13,6	-2,5	-2,9
освіта	5,6	5,7	5,5	8,4	8,2
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	4,5	-0,6	-3,7	3,1	2,7
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-16,5	-25,3	-11,8	-8	-18
надання інших видів послуг	5,1	7,3	-1	-0,9	2,6

¹ Без урахування результатів діяльності банків, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Таблиця 2

Рентабельність операційної діяльності підприємств за видами економічної діяльності у 2016-2017 роках¹ (млн. грн)

	Результат від операційної діяльності		Витрати операційної діяльності		Рівень рентабельності (збитковості), %	
	2016 р.	2017 р.	2016 р.	2017 р.	2016 р.	2017 р.
Усього	315184,7	258270	4258442,3	2549231,9	7,4	10,1
сільське, лісове та рибне господарство	109638,7	542,5	338045,6	14321,6	32,4	3,8
промисловість	96856,9	141469,2	2331111,2	1694723	4,2	8,3
будівництво	-714,9	2351,5	181765,2	59371,1	-0,4	4
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	59328	47508,1	376671	183305,5	15,8	25,9
транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	18864,4	17017,4	370177,1	259088,5	5,1	6,6
тимчасове розміщування й організація харчування	-219,4	1382,1	26903,4	12739,9	-0,8	10,8
інформація та телекомунікації	10047,9	12029,1	118558,9	62333,3	8,5	19,3
фінансова та страхова діяльність	-3765,1	1070,8	78583,8	33762	-4,8	3,2
операції з нерухомим майном	-9824,4	6465	120935,8	29277,5	-8,1	22,1
професійна, наукова та технічна діяльність	38489	28130,2	218523,1	149058,2	17,6	18,9
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-2516	969,8	65033,1	33777,8	-3,9	2,9
освіта	134,9	33,8	2428,2	814	5,6	4,2
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	621,5	413,6	13885,5	9016,6	4,5	4,6
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-1958,6	-1078,9	11856,8	6496,3	-16,5	-16,6
надання інших видів послуг	201,8	-34,2	3963,6	1146,6	5,1	-3

¹ Без урахування результатів діяльності банків, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. У 2017 році за видом економічної діяльності «Сільське, лісове та рибне господарство» дані наведено без урахування результатів діяльності підприємств, які займаються рослинництвом, тваринництвом та змішаним сільським господарством. Інформація по підприємствах зазначених видів економічної діяльності враховується тільки в даних за рік

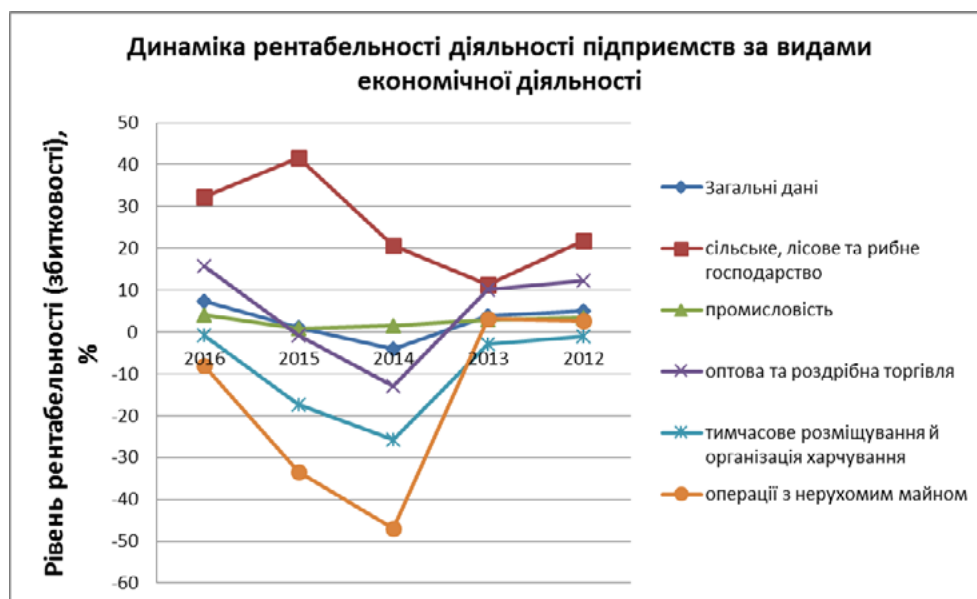

Рис. 1. Динаміка рентабельності діяльності підприємств за видами економічної діяльності за 2012-2016 рр.

слід попередньо проаналізувати попередні роки діяльності. Для цього розглянемо дані офіційної статистики Держстатслужби України (таблиця 1), за попередні 5 років діяльності.

Проаналізувавши ефективність господарської діяльності підприємств України за 2012-2016 рр., можна зробити висновок, що спад економіки в країні припав на 2014 р. На той момент майже всі галузі господарської діяльності були збитковими.

Проаналізувавши статистичні дані можна зробити висновок, що багато напрямків господарської діяльності були у 2016 році збитковими. Хоча якщо взяти до уваги загальнорічний показник рентабельності, то загалом діяльність підприємств була ефективною, оскільки рівень рентабельності за рік склав 7,4%.

Розглянемо сучасний стан ефективності операційної діяльності на прикладі вітчизняних підприємств. Для цього розглянемо дані офіційної статистики Держстатслужби України за 2016 р. – 2017 р. (табл. 2).

На підставі наведених даних можна зробити висновок, що найбільш рентабельною у досліджуваному періоді була діяльність сільського, лісового та рибного господарств. Також була ефективною діяльність у сфері професійної, наукової, технічної діяльності та оптова, роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів.

Підприємства цих видів економічної діяльності мають найбільшу окупність витрачених у результаті операційної діяльності коштів. Це зумовлено, насамперед, наявністю потреби у результатах функціонування даних суб'єктів господарювання.

Зовсім нерентабельною у звітному періоді була операційна діяльність у сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку. Ця тенденція зумов-

лена низьким рівнем попиту на дані види товарів та послуг, початковою неприбутковістю мети створення.

Якщо взяти до уваги останні офіційні дані офіційної статистики Держстатслужби України за січень – вересень 2017 р. (табл. 2), то можна зробити загальний висновок, що ефективність господарської діяльності підприємств України підвищується, в порівнянні з попереднім роком.

Характеризуючи прибутковість сфер економіки проаналізуємо рентабельність підприємств за видами економічної діяльності у 2012-2016 рр. (рис. 1).

З графіку рентабельності діяльності підприємств за видами економічної діяльності видно, що протягом даних п'яти років найбільш прибутковою була галузь сільського, лісового та рибного господарства. На 1 грн. доходу суб'єкти сільського господарства отримували в середньому 25,54 коп. прибутку. Натомість суб'єкти господарювання з операціями з нерухомим майном в середньому були збиткові на 16,5 коп на кожен 1 грн.

Висновок з проведеного дослідження. В умовах ринку проблема ефективності виробництва є вирішальною для будь-якої галузі економіки. Проте ефективність у кожній галузі господарства має свою специфіку. Проведене дослідження свідчить про те, що більшості вітчизняних підприємств та організацій соціальної сфери необхідно підвищувати ефективність своєї операційної діяльності, створювати умови для зростання попиту на їх послуги. Забезпечення ефективної діяльності підприємства можливе при чіткому розподілі обов'язків і відповідальності між структурними підрозділами підприємства та оптимізації системи показників для оцінки результативності їх роботи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Слободян Н.Г. Організація і методика економічного аналізу. – К., 2013 р.
2. Чернелевський Л.М., Слободян Н.Г., Михайленко О.В. Аналіз діяльності підприємств та банківських установ: економічний, фінансово-інвестиційний, стратегічний. – К., 2009.
3. Короткевич О. В. Рентабельність господарської діяльності підприємств. Економіка і прогнозування. – К., 2008.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Діяльність суб'єктів господарювання за 2016 рік: статистичний збірник. К. : Державна служба статистики України, 2016.

REFERENCES:

1. Slobodian N.H. Orhanizatsiia i metoda ekonomichnoho analizu. [Organization

and method of economic analysis]. – Kyiv, 2013. (in Ukrainian)

2. Chernelevskiy L.M., Slobodian N.H., Mykhailenko O.V. Analiz diialnosti pidpriemstv ta bankivskykh ustanov: ekonomichni, finansovo-investytsiyni, stratehichni. [Analysis of activity of enterprises and banking institutions: economic, financial-investment, strategic] – Kyiv, 2009. (in Ukrainian)

3. Korotkevych O. V. Rentabelnist hospodarskoi diialnosti pidpriemstv. Ekonomika i prohnouvanntia. [Profitability of economic activity of enterprises. Economics and forecasting.] – Kyiv, 2008. (in Ukrainian)

4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. [State Statistics Service of Ukraine]: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

5. Diialnist sub'iektiv hospodariuvannia za 2016 rik: [Activities of economic entities for 2016: statistical collection.] – Kyiv: statystychnyi zbirnyk, 2016.

Mikhaylenko O.V.

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Department of Accounting and Audit
National University of Food Technologies

Nikolaenko S.M.

Assistant of the Department of Accounting and Audit
National University of Food Technologies

Neroda Y.O.

Master
National University of Food Technologies

ANALYZING OF PROFITABILITY OF THE OPERATIONAL ACTIVITY BY TYPES OF ECONOMIC ACTIVITY

The target of the investigation is to carry out estimation of profitability of the operational activity of the domestic enterprises by types of economic activity that implies raising their information competence, and is able to raise competitiveness of business entities in a market environment. During the investigation process were used fundamental groundwork of the Economic theory and statistical data of official State Statistics Service of Ukraine. In the article, the estimation of economic efficiency of operational activity of enterprises was carried out. The dynamics of aggregation financial results, levels of profitability of operational activity were analyzed. Scrutinizing efficiency of the economic activity of the Ukrainian enterprises during 2012 – 2016 years, we can make conclusion that economy downturn of the country was in 2014 year. In that time, almost all of the branches of economic activity were unprofitable. Describing profitability of economy sphere it was found that during five years the most profitable branches were agriculture, forestry and fisheries. Contrariwise, economic entities with real estate operational activity were unprofitable. It is concluded that the majority of domestic enterprises and social sector organizations need to increase the efficiency of their operations, create conditions for the growth of demand for their services. Providing effective business activity is possible with a clear division of liabilities and responsibilities between the structural branches of the enterprise and optimization of the system indicators for estimating the effectiveness of their work.